บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษของกลุ่มเกษตรกรบ้านสันป่ากว๋าว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและแนวคิดของชุมชนกลุ่มเกษตรกรต่อการปลูกผักปลอดสารพิษ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษของกลุ่มเกษตร และความคิดเห็นของเกษตรกรต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของดินและน้ำ ในชุมชนหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ ในชุมชนบ้านสันป่ากว๋าว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษบ้านสันป่ากว๋าว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 42 ครัวเรือน โดยกำหนดให้หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มเกษตรกร จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างสำหรับเกษตรกร และประเด็นการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบไคสแควร์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.1.1 บริบทและแนวคิดของชุมชนต่อการปลูกผักปลอดสารพิษ

ชุมชนบ้านสันป่ากว๋าว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินและแหล่งน้ำ ทำให้สมาชิกชุมชนยึดอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก และมีบางส่วนที่รับจ้างหรือขายแรงงานในชุมชนหรือในตัวเมืองเชียงใหม่ ก่อน พ.ศ. 2531 เกษตรกรในบ้านสันป่ากว๋าว หมู่ที่ 10 ตำบลท่าวังตาลมีวิถีเกษตรกรในระบบพึ่งพาสารเคมี เกษตรกรทำนาเป็นหลักและจะปลูกผักหลังเก็บเกี่ยวโดยใช้สารเคมี แม้จะเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตก็ตาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 เกิดวิกฤติการณ์ราคาข้าวตกต่ำ จึงเกิดแนวคิดในการส่งเสริมการทำสวนลำไยแทนการปลูกข้าว แต่ในระหว่างที่รอให้ลำไยเติบโตพอที่จะให้ผลผลิตนั้น หน่วยปราบศัตรูพืช กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาเผยแพร่แนวคิดการปลูกผักปลอดสารพิษด้วยวิธีการกางมุ้ง ซึ่งมีเกษตรกรในชุมชนหลายรายสนใจรวมกลุ่มเข้าร่วมโครงการ และเพิ่ม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

จำนวนสมาชิกมากขึ้น ต่อมาเกษตรกรบางรายก็จะขยายการผลิตในแปลงเปิด โดยเฉพาะสมาชิกที่ผลิตผักเป็นอาชีพหลัก การปลูกผักปลอดสารพิษในโครงการทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์ด้านสุขภาพร่างกายโดยการลดความเสี่ยงต่อการสัมผัสสารเคมี ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจโดยสร้างรายได้ให้เกษตรกรมากกว่า เมื่อเทียบกับการปลูกข้าวหรือการปลูกลำไย และมีแหล่งรับซื้อประจำ ได้แก่ หน่วยสาธิตการตลาด สถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ศวพก.) แผนกซุปเปอร์มาเก็ต ห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ และตลาดในชุมชน และประโยชน์ด้านสังคม เนื่องจากการปลูกผักปลอดสารพิษทำให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และเป็นการสร้างอาชีพขึ้นในชุมชน ลดการอพยพเข้างานในเมือง

การปลูกผักปลอดสารพิษของเกษตรกร มีการพัฒนาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ โดยแบ่งเป็นระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นที่เกษตรยังขาดความรู้และประสบการณ์ จึงดำเนินการโดยยึดคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด ในแปลงผักกางมุ้งโดยใช้ยาฆ่าแมลง แต่มีการรอให้พิษเจือจางในระดับปลอดภัยจึงเก็บเกี่ยวจำหน่าย ต่อมามีการพัฒนาเทคนิควิธีโดยหลีกเลี่ยงสารพิษ เช่น การใช้กาวดักเหลืองหรือผลิตสารสกัดจากสะเดา ซึ่งเป็นสารกำจัดแมลงแบบธรรมชาติเพื่อใช้เอง และในปัจจุบันเกษตรมีแนวคิดที่จะปลูกผักปลอดเป็นหลักแทนการทำสวนลำไย เนื่องจากราคาลำไยตกต่ำ ผลผลิตล้นตลาดเกินความต้องการของผู้บริโภค และประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง

การถ่ายทอดการเรียนรู้และคงสภาพพฤติกรรม รวมทั้งแนวคิดการปลูกผักปลอดสารพิษของเกษตรกรบ้านสันป่ากว๋าวนั้น ผู้ที่เผยแพร่แนวคิดการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อลดการพึ่งพาสารเคมีให้แก่เกษตรกร คือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยปราบศัตรู กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อหาที่ถ่ายทอดคือวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษโดยวิธีกางมุ้งในล่อนป้องกันแมลง วิธีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชโดยหลีกเลี่ยงสารเคมี หลังจากนั้นเกษตรกรได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจนเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม รวมทั้งการเรียนรู้จากการอบรมและเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการเกษตรแบบยั่งยืน ทำให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดการผลิตสู่การตอบสนองต่อกระแสการบริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเพิ่มอำนาจของกลุ่มเกษตรกรในการกำหนดวิถีทางการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการอันจำเป็นของเกษตรกรในแง่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผลผลิตเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ จึงเป็นกลไกสำคัญให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิดและพฤติกรรมเข้าสู่ระบบเกษตรแบบยั่งยืน กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนความตระหนักในคุณค่าของ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ รวมทั้งความสำคัญของความยั่งยืน แห่งสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับระบบนิเวศ

นอกจากการเรียนรู้อันเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนสู่ระบบเกษตรแบบยั่งยืนแล้ว ผู้นำกลุ่มเกษตรยังได้เรียนรู้ทักษะการจัดการผลผลิตและการตลาด เป็นการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการ อันเกิดจากประสบการณ์เดิมของเกษตรกรที่เคยประสบปัญหาจากระบบการเกษตรกระแสหลัก คือ ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ระบบการผลิตแบบแยกส่วนหรือแบบต่างคนต่างทำ และการรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ผู้นำเกษตรกรจึงหันมาใช้แนวทางการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงในหมู่สมาชิก ด้วยวิธีการจัดโควต้าการปลูกผักแต่ละชนิดให้หมุนเวียนภายในกลุ่มเกษตรกร เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นว่าจะมีผลผลิตสู่ตลาดอย่างเหมาะสม

5.1.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ

พฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ

เกษตรกรมีพฤติกรรมการปฏิบัติในภาพรวมดีมาก ในการปลูกผักปลอดสารพิษ แต่ยังมีการปฏิบัติที่ควรปรับปรุง คือ การฉีดพ่นสารเคมีทุกแปลงที่ปลูกทันทีที่พบผักแสดงอาการของโรคหรือแมลง

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายใน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในวัยฉกรรจ์ อายุ 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.40 สามารถอ่านออกเขียนได้ คือ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 59.50 มัธยมศึกษา หรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 35.70 ไม่ได้เรียนหรือต่ำกว่าประถมศึกษาเพียงร้อยละ 4.80 มีประสบการณ์ในการปลูกผักผลอดสารพิษระหว่าง 1-5 ปี รายได้ครัวเรือนต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3,000-5,000 บาท และมีสินเชื่อจากการเกษตร 10,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 59.50 ขนาดพื้นที่ทำกิน 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.00 ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากวิทยุ โทรทัศน์ เพื่อนบ้าน และการอบรมสัมมนา และยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องสภาพดินที่เหมาะสมต่อการปลูกผัก การเลือกซื้อเมล็ดพันธ์ และสภาพของปุ๋ยอินทรีย์ที่พร้อมใช้ในการบำรุงดิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ปัจจัยภายในที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ ได้แก่ สินเชื่อทางการเกษตร การได้รับข่าวสารจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อนบ้าน และการอบรมสัมมนา รวมทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก พบว่า เกษตรกรทุกคนเคยได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทุน คิดเป็นร้อยละ 47.60 และการให้ความรู้โดยการอบรม คิดเป็นร้อยละ 45.20 นอกนั้นสนับสนุนค่าแนะนำหรือการปรึกษาเพียงร้อยละ 7.10 เกือบทั้งหมดเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 90.50 และผลผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่มเป็นที่ต้องการของตลาด โดยมีปริมาณการผลิตต่อเดือน 270.57 กิโลกรัม และมีแนวโน้มการผลิตสูงขึ้น

ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรอื่น

5.1.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของดินและน้ำในชุมชนหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของดินและน้ำในชุมชน หลังการปลูกผักปลอดสารพิษ มีลักษณะทางกายภาพที่แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของดิน และพบเห็นไส้เดือนในดินมากขึ้น แตกต่างจากช่วงเวลาที่ใช้สารเคมีในระบบการเพาะปลูกที่ทำให้คุณภาพดินเสื่อมลง ดินแข็งกระด้างไม่สามารถปลูกพืชได้ ส่วนสภาพทางกายภาพของน้ำในชุมชนหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ ไม่สามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน แต่เกษตรกรก็ได้ตั้งข้อสังเกตถึงความปลอดภัยจากสารพิษตกค้างในน้ำ หรือเชื่อมั่นได้ว่าสัตว์น้ำที่จับได้จากแหล่งน้ำในชุมชนจะปราศจากยาฆ่าแมลง

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีขึ้น เป็นที่สังเกตได้อย่างชัดเจนถึงความเปลี่ยนแปลงหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ ทำให้เกษตรกรเกิดตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ รวมทั้งผลเสียจากการรบกวนสมดุลของธรรมชาติ โดยใช้สารเคมีในกระบวนการเกษตร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวคิดของชุมชนบ้านสันป่ากว๋าว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มเข้าสู่ระบบเกษตรแบบยั่งยืน จากการลด ละ เลี่ยงการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก เช่น ใช้กาวดักเหลือง หรือสารสกัดจากสะเดา ทดแทนการใช้ยาฆ่าแมลง และใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เพื่อบำรุงดิน สอดคล้องกับความหมายของเกษตรกรรมยั่งยืนในเอกสารร่างนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการ

พัฒนาและส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2546-2549) ซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้แทนทั้งภาครัฐ นักวิชาการ องค์การพัฒนาเอกชน ได้กำหนดความหมายของเกษตรกรรมยั่งยืนว่า หมายถึง แบบแผนของเกษตรกรรมที่รักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการรักษาระดับของการผลิต ในปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานของเกษตรกรและผู้บริโภค ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของเกษตรกร ชุมชนและสังคมโดยรวม (คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีการพัฒนาและส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน, 2544) อย่างไรก็ตามในเรื่องการบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกนั้น แม้การวิจัยครั้งนี้จะพบว่าการปลูกผักปลอดสารพิษของเกษตรกร ตามหลักการเกษตรอินทรีย์โดยมีการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ในการปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์และพึ่งพิงธรรมชาติ แต่ปุ๋ยที่เกษตรกรใช้ยังมีการสั่งซื้อจากที่อื่น จึงเป็นการเพิ่มต้นทุน อีกทั้งเป็นการละเลยเศษวัสดุจากการเกษตรที่เหลือใช้ โดยไม่ได้นำมาทำประโยชน์อย่างเต็มที่ แต่การเกษตรอินทรีย์นั้นมีแนวทางที่มุ่งให้เกษตรกรพยายามผลิตปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด แต่ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เอง ก็สามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์มได้ แต่ควรเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอิสระของเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร (กรีนเนท/มูลนิธิสายใยชีวิต, 2548ค) การปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการเกษตรกระแสหลักที่เน้นการใช้สารเคมีสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรบ้านสันป่ากว๋าว เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ อันหมายถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดใหม่ ที่เกิดจากการตระหนักคิด วิเคราะห์รอบคอบด้านด้วยเหตุผลและความเป็นจริง เมื่อมีข้อสรุปทางความคิดแล้ว ก็หาหนทางนำเอาแนวความคิดนั้นไปปฏิบัติอย่างเป็นกระบวนการขั้นตอน ซึ่งเกษตรกรไม่ได้ปรับเปลี่ยนเข้าสู่เกษตรกรรมยั่งยืนแบบฉับพลันทันที แต่เป็นการค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนโดยการทำแปลงผักปลอดสารพิษบางส่วนในพื้นที่ถือครองของตนเองแล้วจึงเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิด พัฒนาความรู้และปรับโครงสร้างระบบการผลิตจากการเกษตรกระแสหลักไปสู่เกษตรยั่งยืนที่ลด ละ เลิก ใช้สารเคมี เพื่อความอยู่รอดของครอบครัวและชุมชน การปรับเปลี่ยนพื้นที่จึงเป็นแบบค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนแปลงบางแปลงในเชิงของการทดลองแบบค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งค้นหาทางเลือกที่เหมาะสมใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างฐานการผลิต ฐานการแปรรูป และฐานตลาดทางเลือก ซึ่งอาจเนื่องมาจากระบบการเกษตรกระแสหลักไม่ได้มุ่งเน้นที่หน่วยย่อย คือ ตัวเกษตรกร รวมทั้งการจัดการภายในชุมชน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การปลูกผักปลอดสารพิษส่งผลต่อชุมชนในทางที่ดีขึ้นทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคมและความเป็นอยู่ในชุมชน กล่าวคือ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถกำหนดราคาผลผลิตโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ลดปัญหาต้นทุนการผลิตจากการใช้สารเคมี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ช่วยให้คนในชุมชนมีงานทำ สุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้น และทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีอยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัย การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นนี้เปรียบเสมือนการทดสอบทฤษฎีจนเกิดความเชื่อมั่นว่าการปลูกผักปลอดสารพิษจะช่วยให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างมโนทัศน์ หรือแนวคิดของมนุษย์ (เฉลียว บุรีภักดีและคณะ, 2545)

ส่วนผลการวิจัยในเรื่องปัจจัยภายในที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ สินเชื่อทางการเกษตร การได้รับข่าวสารจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อนบ้าน และการอบรมสัมมนา รวมทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรอื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรากร สุขธัมม์รักษา (2537) ที่พบว่าขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารสกัดสะเดา การเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สารสกัดสะเดา ชนิดพืชปลูกและพื้นที่ปลูกพืช เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้สารสกัดสะเดาควบคุมแมลงศัตรูพืชของเกษตรกร และความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สารสกัดสะเดาควบคุมแมลงศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิจัยของ ละไมพร สายทอง (2541) ที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับโครงการปลูกผักด้วยมุ้งตาข่าย ได้แก่ ขนาดที่ดินปลูกผักกางมุ้ง และการศึกษาของ วัชรา ปิ่นทอง (2543) ที่พบว่ากระแสพัฒนาประเทศที่ทำให้เกิดปัญหาซึ่งเป็นแรงผลักให้เกษตรกรหาทางเลือกใหม่ ๆ การเผยแพร่ของสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับแนวคิดของเกษตรกรรมทางเลือก การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพัฒนาเอกชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับเครือข่ายการเรียนรู้นอกชุมชน โดยการเข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเกษตรกร ล้วนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ รวมทั้งความสำคัญของความยั่งยืน แห่งสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับระบบนิเวศ

ส่วนผลการวิจัยในเรื่องสภาพแวดล้อมทางนิเวศของชุมชนหลังการปลูกผักปลอดสารพิษ พบว่า สภาพนิเวศดินดีขึ้นอย่างสังเกตได้อย่างชัดเจน และเกษตรมีความมั่นใจในความปลอดภัยของแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใช้อุปโภคบริโภคมากขึ้น ผลการเปลี่ยนแปลงของสภาพนิเวศในทางที่ดีจากการปลูกผักปลอดสารพิษทำให้เกษตรกรเกิดตระหนักถึงความสมดุลทางนิเวศ และสัมพันธภาพแบบมิตรระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลเสียจากการรบกวนสมดุลของธรรมชาติ โดยใช้สารเคมีในกระบวนการเกษตร ยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิดและพฤติกรรมเข้าสู่ระบบเกษตรแบบยั่งยืน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีกระบวนการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรในการฉีดพ่นสารเคมีทุกแปลงที่ปลูกทันทีที่พบผักแสดงอาการของโรคหรือแมลง ด้วยเพิ่มทางเลือกในการหลีกเลี่ยงสารเคมีที่เกษตรกรสามารถทำได้เองโดยไม่ยุ่งยาก และลดต้นทุน

2. ควรมีกระบวนการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกร ในประเด็นที่เกษตรกรมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ได้แก่ สภาพความเป็นกรดด่างของดินที่เหมาะสมในการปลูกผัก การเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์ผัก และสภาพของปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกที่ย่อยสลายพร้อมใช้ปรับปรุงดิน

3. การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกสารพิษไปสู่เกษตรกร ควรใช้ช่องทางการสื่อสารจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อนบ้าน และการอบรมสัมมนา

4. ควรส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบเกษตรแบบยั่งยืนระหว่างเกษตรกร เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่เกษตรกร และเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการเกษตรยั่งยืนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการเผยแพร่แนวคิดความปลอดภัยด้านอาหารให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในวงกว้างขึ้น ในขณะเดียวกันควรศึกษาถึงวิธีการลดต้นทุนการผลิตผักปลอดสารพิษ เช่น การผลิตสารกำจัดศัตรูพืชแบบธรรมชาติ หรือปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เพื่อใช้เอง

2. ควรมีการศึกษาถึงเครือข่ายการเรียนรู้ระบบเกษตรแบบยั่งยืน ทั้งเรื่องรูปแบบและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved